

ปัญหาเรื่อง “ศิลปินแห่งชาติ” กับความสามารถและการยอมรับที่แท้จริง

พิเชฐ แสงทอง

เมื่อต้นเดือนมีนาคม 2562 สื่อออนไลน์หลายสำนักเผยแพร่ข่าวกลุ่มศิลปินมโนราห์ในหลายจังหวัดของภาคใต้รวมตัวกันทำหนังสือแสดงความเห็นแย้งกรณี นางกัณ โนวาทัน ชาวพ้อง หรือ โนวาทัน บันเทิงศิลป์ ได้รับการประกาศเป็นศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) สาขาย่อยโนรา ประจำปี พ.ศ. 2561

โดยกลุ่มศิลปินโนราห์ทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่จากจังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช ตรัง และสงขลา ได้ยื่นหนังสือต่อสำนักวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งข้อสังเกตว่าอาจเกิดความผิดพลาดในการพิจารณานางกัณเป็นศิลปินแห่งชาติ ชาวมติชนออนไลน์ระบุว่า นายจิณ ฉิมพงษ์ ศิลปินโนราห์อาวุโส วัย 67 ปี อธิบายว่าเหตุที่ตนและกลุ่มโนราห์เดินทางไปยื่นหนังสือด้วยเหตุที่ว่าความสามารถด้านการรำโนราห์ของนางกัณไม่ได้เป็นที่ยอมรับ นางกัณรำได้เพียงทำเบื้องต้นเท่านั้น ไม่เคยหัดโนราอย่างจริงจัง แม้จะเคยติดตามคณะโนรา แต่ก็มีหน้าที่แค่ช่วยพับผ้า และดูแลเครื่องแต่งกาย

ทั้งนี้ผู้ประท้วง และโนราบางท่านที่นางกัณเคยอ้างอิงถึง เปิดเผยว่านางกัณเพิ่งจะเริ่มเรียนและฝึกโนราเมื่ออายุได้ 50 ปีแล้ว ทั้งเป็นการหัดด้วยตัวเอง ทำให้ไม่ทราบสายตระกูลที่แน่ชัด และรำแบบออกกำลังกายกับกลุ่มแม่บ้าน นางกัณจึงไม่มีคนรู้จัก ไม่เป็นที่ยอมรับจากโนราภาคใต้ ไม่มีผลงานที่ปรากฏในอดีตและไม่ปรากฏผลงานการแสดงที่บ่งบอกอันสะท้อนถึงการมีทักษะในการสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นเกณฑ์สำคัญในการพิจารณาคุณสมบัติผู้ได้รับการประกาศเป็นศิลปินแห่งชาติ

อย่างไรก็ดี ฝ่ายนายมนตรีชัย ศรชัย ประธานชมรมมโนราห์ หนึ่งทะเลung เพลงบอก จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นผู้เสนอเรื่องและรายละเอียดของโนรากัณขึ้นสู่การพิจารณาก็ก็นัยนว่าคุณสมบัติของศิลปินท่านนี้เหมาะแก่รางวัลแล้ว ทั้งนี้ ต้องยึดถือเอามาตรฐานในการพิจารณาของกรรมการตัดสินเป็นสำคัญ

กรณีนี้น่าสนใจติดตาม รู้ลึกในใจมาตั้งแต่แรก เหมือนกันติดตามการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ก็เห็นบางมุมบางคำถามที่สะดุดใจ แต่เนื่องจากช่วงหลังไม่ค่อยได้ตามเรื่องราวมโนรา เลยไม่กล้าทัก ยิ่งติดตามคลิบเล่าประวัติ และการขับกลอนของท่านก็ยิ่งน่าพิเนิจว่าน่าจะเป็นเกิดความผิดพลาดอะไรบางอย่างจริงหรือไม่

อย่างไรเสีย โนรายายกัณ และผู้สนับสนุนก็คงสามารถยืนยันตัวเองได้ ซึ่งคณะผู้ประท้วงต่างก็แสดงความเห็นอกเห็นใจนางโนรากัณ เพราะเห็นว่าท่านไม่ใช่คนผิด แต่คนที่พลาดคือผู้เสนอชื่อ ส่วนคณะโนราห์ที่ประท้วงก็ต้องแสดงให้เห็นให้ชัดเจนในสิ่งที่ตนตั้งข้อสังเกต ศิลปินแห่งชาติ ได้ไปแล้วก็อาจจะได้ไปเฉย ๆ ก็ได้ ถ้าไม่แสดงอะไรออกมาอีก เหมือนที่มีศิลปินแห่งชาติมากมายที่ถูกลืม เพราะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม

อย่างไรก็ขอแสดงความชื่นชมคณะผู้ประท้วงที่ท่านเปิดหน้าแสดงการคัดค้านอย่างผู้มีอารยะ

**หลายปีก่อน
ก็เคยเกิดกรณีคล้าย ๆ กันนี้
กับศิลปินแห่งชาติ หนึ่งทะเลung
ปีนี้ก็มีเกิดซ้ำอีก
จึงน่าจะเป็นโอกาสที่ดีที่
กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
กระทรวงวัฒนธรรม
ควรจะได้ปรับปรุงกระบวนการ
ตัดสินรางวัลในบางสาขาเสียใหม่
ให้สอดคล้องกับลักษณะของสาขา**

ผมเคยมีโอกาสได้พิจารณาผู้มีผลงานทางศิลปวัฒนธรรมดีเด่นในฐานะกรรมการพิจารณารางวัลศิลปาธรของกระทรวงวัฒนธรรม รางวัลนี้เคยถูกเรียกว่าเป็นรางวัล “ว่าที่ศิลปินแห่งชาติ” หรือ “เตรียมศิลปินแห่งชาติ” กระบวนการพิจารณาแม้จะไม่เหมือนกันเสียทีเดียว แต่ขั้นตอนก็คล้ายคลึงกัน ทำให้เห็นได้ว่าในกระบวนการของกรรมกรนั้น ผู้ใดจะสมควรได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติ หรือไม่นั้น จริง ๆ แล้ว เมื่อกรรมการไฟท์ที่ผลงาน ก็คงจะสืบสาวได้ไม่ยากว่ามีผลงานควรยอมรับเพียงใดหรือไม่ โดยเฉพาะศิลปินพื้นบ้านพวกเขา่อมได้รับการยอมรับหรือไม่ก็รับรู้โดยชุมชนอยู่แล้ว ศิลปินพื้นบ้านมีชุมชนเป็นผู้โอบอุ้มไม่ว่าจะเป็นชุมชนตนเอง หรือชุมชนใกล้เคียง วลี “โนราหนึ่งลุงไม่ดังบ้านเอง” แม้จะแสดงให้เห็นถึงอคติของชุมชนต่อคนที่มีความสามารถในชุมชนของตัวเอง

แต่อดคิดนั้นแหละที่ยิ่งแสดงให้เห็นว่าศิลปินผู้นั้นเขามีชื่อเสียงและคุณค่ามากเพียงใด ข้อนี้ผมคิดว่าในการพิจารณาศิลปินแห่งชาติ โดยเฉพาะสาขาของศิลปินพื้นบ้านต้องตระหนักดี ๆ

หลายปีก่อน ก็เคยเกิดกรณีคล้าย ๆ กันนี้กับศิลปินแห่งชาติ หนึ่งตระกูล ปีนี้ก็มีเกิดซ้ำอีก จึงน่าจะเป็นโอกาสดีที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ควรจะปรับปรุงกระบวนการตัดสินรางวัลในบางสาขาเสียใหม่ให้สอดคล้องกับลักษณะของสาขา โดยเฉพาะสาขาที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นเป็นการเฉพาะนั้น ควรจะได้พิจารณาถึงเสียงในท้องถิ่นด้วยว่ามีการยอมรับในผลงานกับศิลปินท่านนั้นท่านนี้มากเพียงใด

ถ้าฟังแค่ผลงาน มันก็แปลงเสียงตัวเองออกมาได้ไม่ดังเท่าไรหรอก น้ำชาและกาแฟ อร่อยหรือไม่อร่อย ขึ้นอยู่กับ “คนชง” ฉนั้นใด “ศิลปินแห่งชาติ” ก็ฉนั้น ■

คำประกาศเกียรติคุณ นางกัณ ชาวพ็อง ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (โนรา)

นางกัณ ชาวพ็อง หรือ โนรากัณ บ้านเทิงศิลป์ ปัจจุบันอายุ 86 ปีเกิดวันอาทิตย์เดือนสี่ ปีจอ พ.ศ. 2476 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดจันทพอง หมู่ 3 ตำบลดอนตะโก อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ตลอดระยะเวลา 68 ปี ที่โนรากัณ บ้านเทิงศิลป์ ได้แสดงโนราเพื่อสังคม ในทุกงาน รูปแบบการแสดงของโนรากัณ ไม่เคยทอดทิ้งเอกลักษณ์การเป็นโนราแบบโบราณ ยังคงรักษาศิลปะการแสดงโนราที่ถูกต้อง ทั้งการร้อง การรำท่วงเข้ การรำคล้องหงส์ ซึ่งเป็นการรำแสดงแบบโบราณทั้งหมด ตลอดถึงเครื่องดนตรี อุปกรณ์การแต่งกาย ที่ยังคงเป็นโนราโบราณขนานแท้ จึงนับได้ว่า โนรากัณ ได้อนุรักษ์และสืบสานเอกลักษณ์ของโนราคนหนึ่งของภาคใต้ไว้อย่างน่าภาคภูมิใจ จากการที่โนรากัณ บ้านเทิงศิลป์มีความสามารถในการแสดงโนราเป็นอย่างมาก และเป็นศิลปินที่มีประชาชนชื่นชม รวมถึงเป็นบุคคลที่มีน้ำใจมีความเอื้ออาทร เสียสละ เป็นที่รักใคร่ของบุคคลทั่ว ๆ ไป จึงทำให้ มีคนมาฝากตัวเป็นลูกศิษย์ฝึกหัดรำโนราอยู่ตลอดเวลา รุ่นแล้วรุ่นเล่า โนรากัณยินดีและเต็มใจถ่ายทอดความรู้ ซึ่งลูกศิษย์ที่โนรากัณได้ฝึกหัด มีทั้งเด็กและผู้ใหญ่จำนวนไม่น้อยกว่า 100 คน ปัจจุบัน โนรากัณ บ้านเทิงศิลป์ยังคงรับงานแสดง และยินดีรับเชิญไปแสดงเสมอเมื่อเป็นงานการกุศล และช่วยเหลือสังคม ยามว่างจากการแสดงโนราจะมีผู้มาขอให้ช่วยโดยให้ค่าแรงบ้าง และให้ช่วยร้อยลูกบิดบ้าง นอกจากนั้น ยังขายขนมจีน ใช้ชีวิตอย่างสมถะเรียบง่ายในสังคมชนบท และยังคงฝึกสอนให้ลูกศิษย์ที่มาฝึกหัดอยู่ตลอด ด้วยอายุวัย 86 ปี ถึงอายุมากอยู่ในวัยชราแล้ว แต่ก็ไม่สามารถทำให้โนรากัณหยุดการรำโนราได้ เพราะจิตและวิญญาณคือศิลปินที่แท้จริง จากการที่นางกัณ ชาวพ็อง หรือโนรากัณ บ้านเทิงศิลป์ ได้แสดงโนรามานานกว่า 68 ปี และประสบผลสำเร็จในอาชีพ เลี้ยงครอบครัว ส่งให้ลูกได้เรียนหนังสือ สร้างฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นด้วยการรำโนรา ตลอดจนมีลูกศิษย์มากมายไม่ต่ำกว่า 100 คน เป็นบุคคลที่ครองตัวครองตน ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีและได้บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น รวมถึงสังคมส่วนรวมต่าง ๆ มากมาย อีกทั้งมีความรู้ความสามารถในด้านการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหลายด้านจนเป็นที่ยอมรับ จึงเป็นปูชนียบุคคลที่สำคัญอีกคนหนึ่งที่ยังคงสืบสานเอกลักษณ์ในศิลปะการแสดงอันเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของภาคใต้ไว้ได้อย่างดียิ่ง นางกัณ ชาวพ็อง จึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (โนรา) พุทธศักราช 2561